



## บทที่ 8

# สรุปภาพรวม และแนวทางปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจริง

### 8.1 สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาของไทย

ประเทศไทยจัดสรรงบประมาณให้กับการบริหารด้านการศึกษาเป็นสัดส่วนสูงราว 20% ของงบประมาณประจำปีและจำนวนเงินเพิ่มขึ้นมาตลอด จากปีละ 2-3 แสนล้านบาท ราว 10 ปีที่แล้ว เป็น 5 แสนล้านบาท ในปัจจุบัน คิดเป็นราว 4% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงกว่าประเทศส่วนใหญ่ มีการขยายตัวของสถาบันการศึกษา และมีสถิติผู้เข้าเรียนระดับต่างๆ จำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้น แต่ถ้าดูสถิติประชากรที่ได้รับการศึกษาจริงๆ เด็กวัยเรียนยังได้เรียนอนุบาลถึงการศึกษาบังคับได้ไม่ทั่วถึง ทั้งปัญหาไม่ได้เรียนและปัญหาออกกลางคัน แรงงานผู้มีงานทำในปัจจุบัน เกือบครึ่งหนึ่งยังจบการศึกษาแค่ชั้นประถมและต่ำกว่า ขณะที่ประเทศอื่นให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนได้ทั่วถึงกว่า และผลิตแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมและอาชีวศึกษาได้เป็นสัดส่วนสูงกว่า

ในด้านคุณภาพ ไทยมีปัญหาที่สำคัญคือ การกระจายและคุณภาพการศึกษาที่จัดให้ประชาชนทั้งประเทศยังแตกต่างกันสูง และคุณภาพการศึกษาอวลเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

เด็กเล็กวัย 3-5 ปี ได้เรียนขั้นปฐมวัยเป็นสัดส่วนต่อประชากรวัยเดียวกันต่ำราวร้อยละ 60 และส่วนที่ได้เรียนส่วนใหญ่ก็ได้เรียนในศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก หรือ โรงเรียนอนุบาลที่มีคุณภาพปานกลางและต่ำ เด็กวัยเรียนระดับการศึกษาพื้นฐาน (3-17 ปี) ที่ไม่ได้เรียนมีสัดส่วนสูง เพราะออกกลางคัน ด้วยเหตุผลต่างๆ ส่วนใหญ่คือเด็กวัยที่ควรได้เรียนระดับมัธยมปลาย (ทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา)

การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีปัญหาคุณภาพแตกต่างกันสูงมาก ระหว่างโรงเรียนมีชื่อเสียงในเมืองราว 400 แห่ง และโรงเรียนทั่วไปอีก 3 หมื่นกว่าแห่ง ถูกคนรวยได้ต่ำที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำกว่าและมีปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคมอื่นๆ ประกอบ ต้องออกกลางคัน คือเรียนไม่จบมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นสัดส่วนสูง

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 จากการทดสอบระดับชาติ ONET มีคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ผลการทดสอบนักเรียนระดับนานาชาติ ตาม





## บทที่ 8

โครงการ PISA ของ OECD ในวิชาการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งถือเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญ และข้อเสนออวัตรการคิดวิเคราะห์ความรู้/ทักษะที่จะใช้งาน ได้จริงในอนาคต นักเรียนไทยกลุ่มที่สุ่มตัวอย่างแบบเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งประเทศ ได้คะแนนเฉลี่ยในเกณฑ์ต่ำ อยู่ในอันดับท้ายๆ ของบรรดาประเทศที่เข้าร่วมโครงการทดสอบ ทั้งๆ ที่หลายประเทศใช้งบประมาณการศึกษาคิดเป็นสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศต่ำกว่าไทยด้วย

**ด้านระบบบริหารการจัดการศึกษา** มีปัญหาการบริหารแบบราชการรวมศูนย์อยู่ที่ ส่วนกลางและวิธีการทำงานตามข้อบังคับคำสั่งระเบียบ การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ เน้นงานเชิงปริมาณและการทำงานถูกระเบียบ มากกว่าการประเมินผลในแง่สัมฤทธิ์ผล ของนักเรียน การขาดระบบตรวจสอบดูแลความรับผิดชอบ (Accountability) อย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ส่วนใหญ่ทำงานเพื่อรักษาสถานภาพและประโยชน์ ของตนเองที่ขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้บังคับบัญชามากกว่าเพื่อพัฒนานักเรียนของตนให้มี ผลสัมฤทธิ์ที่ดีอย่างทั่วถึง

แม้จะมีสถานศึกษาที่มีคุณภาพสูงบ้าง แต่คือสถานศึกษาใหญ่ๆ ที่มีชื่อเสียงอยู่ใน เมืองใหญ่ซึ่งเป็นส่วนน้อยของสถานศึกษาทั้งหมด ไม่ได้กระจายไปทั่วทั้งประเทศ อย่างทั่วถึงเป็นธรรมชาติ เมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่มีการกระจายการบริหารทรัพยากรและสง บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ อย่างทั่วถึงมากกว่า ประเทศที่ประสบ ความสำเร็จด้านการศึกษาจะมีการคัดเลือกครู ครูใหญ่ ที่เน้นการคัดและให้ผลตอบแทน ตามความสามารถและให้อิสระและความรับผิดชอบในการทำงานของครูอย่างมุ่งผลงาน คือทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น อย่างถือเป็นเป้าหมายสำคัญมากกว่าของไทย

**ความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาของไทย ตั้งแต่ปี 2542 ถึงปัจจุบัน** เป็นเพียงการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรบริหารจัดการแบบลอกเลียนประเทศอื่นมามากกว่าที่จะ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาสาระของกลไกการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพครู หลักสูตร การสอน การวัดผล ที่สามารถทำให้ ผู้เรียนมีความรู้/ทักษะ คุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นแรงงานและ พลเมืองที่รับผิดชอบ ดังนั้น แม้รัฐบาลไทยจะใช้งบประมาณการศึกษามาก แต่ก็เป็นการ ใช้งบประมาณและกำลังคนอย่างค่อยประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดปัญหาทั้งด้าน การให้บริการการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง ไม่เป็นธรรมชาติ และคุณภาพการศึกษาเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ ต่ำ

การกระจายอำนาจการบริหารไปสู่เขตการศึกษาต่างๆ ซึ่งเป็นระดับเล็กกว่าจังหวัด แต่ใหญ่กว่าอำเภอ การดำเนินการแบบแบ่งอำนาจให้บุคลากรผู้มีอาวุโสส่วนหนึ่งภายใต้ ระบบการเมืองและการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง



ศึกษา ซึ่งได้ตำแหน่งมาโดยระบบการเมือง ระบบอาวุโส การสอบและการทำงานเอาใจ  
 เจ้านายมากกว่าจะมีการคัดกลั่นกรองคนที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหาร และมี  
 ภาวะผู้นำในการทำงาน ผู้บริหารการศึกษาของไทยซึ่งมีอำนาจมุนขันธ์มากมีวัฒนธรรม  
 วิธีการบริหารงานแบบออกนอกนโยบาย กฏระเบียบและการสั่งการจากบนลงล่าง ดังนั้นเรื่อง  
 กระจายอำนาจให้เขตจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงແຮງรูปแบบหน่วยงาน แต่บุคลากรคงเป็นคน  
 ที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบใช้อำนาจและคำสั่งแบบเดิม **ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เนื้อหา  
 สารและการพัฒนาครูและกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนในแนวใหม่ที่จะช่วยให้ผู้เรียน  
 ได้เรียนรู้แบบคิควิเคราะห์เป็นและอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น**

ปัญหาวัฒนธรรมการเรียนรู้ การคัดเลือกคนเข้าทำงานและประเมินผลเลื่อนความ  
 คิดความชอบเป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาด้วย ทั้งผู้บริหารการศึกษา ครู  
 อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน ส่วนใหญ่สนใจแต่การเรียนแบบท่องจำเนื้อหา และฝึกทักษะ  
 บางอย่างเพื่อจะสอบให้ได้ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรเป็นใบเปิดทางในการหางานทำ  
 ผู้บริหาร ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่รักการอ่าน การใฝ่การเรียนรู้ต่อ จึงไม่สนใจและไม่รู้จัก  
 วิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรักหรือใฝ่การเรียนรู้ วิธีที่จะเรียนรู้ต่อดด้วยตัวเอง และการ  
 ส่งเสริมเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ และพัฒนา  
 กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะแบบใหม่ที่จะนำไปใช้งานได้อย่างมี  
 ประสิทธิภาพ การคัดเลือกคนมาเป็นครูและการประเมินให้ผลตอบแทนที่เน้นปริญญา  
 การสอบแบบท่องจำ การทำงานตามระเบียบวินัยข้าราชการ และตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา  
 จึงไม่ส่งเสริมหรือเป็นแรงจูงใจให้ครูอาจารย์ต้องอ่านหนังสือและเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง  
 การทำงานในหน่วยงานรัฐอื่นๆ ก็มีลักษณะคล้ายกัน

นโยบายปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลในทศวรรษที่สอง (2552-2561) มีการยอมรับ  
 สภาพปัญหาที่ยังคงปรากฏอยู่ในสิบปีแรก และพยายามเขียนข้อเสนอ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์  
 และตัวบ่งชี้ ตลอดจนยุทธศาสตร์และมาตรการ แต่เป็นการตั้งเป้าหมายแบบทำให้ดูดี  
 ขณะที่ยุทธศาสตร์และมาตรการการเขียนแบบกว้างๆ ในภาคปฏิบัติจริง มีการจัดสรร  
 งบประมาณการศึกษาเพิ่มขึ้น การแก้ปัญหาเรื่องการเพิ่มครู อาจารย์ และการให้เรียนฟรี  
 และการที่รัฐให้เงินอุดหนุน 5 รายการ การเพิ่มเงินกู้เพื่อการศึกษา ฯลฯ แต่เนื้อหาใหญ่ยัง  
 เป็นการคิดแบบเพิ่มโครงการเป็นส่วนๆ **ไม่ได้มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างในเรื่องการปฏิรูป  
 และพัฒนาครู อาจารย์ ผู้บริหาร การปฏิรูปการบริหารจัดการและหลักสูตรกระบวนการ  
 การเรียนการสอนและการวัดผล ให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการมองโลกสมัย  
 ใหม่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง**

หลายประเทศที่มีผู้นำที่วิสัยทัศน์ที่ดี เอาจริงเอาจังกับการปฏิรูปศึกษาอย่าง **โปแลนด์  
 ซิลี** ฯลฯ สามารถปฏิรูปสถาบันการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพดีขึ้น



## บทที่ 8

ได้ภายในช่วง 6-7 ปี วัดจากการประเมินผลนักเรียนนานาชาติโดยโครงการ PISA ของกลุ่มประเทศ OECD ในขณะที่ไทยอ้างว่าได้ปฏิรูปการศึกษามาแล้ว 2 ทศวรรษ ใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นมาก และมีหนังสือ เอกสารวิจัยเรื่องการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้เกิดผลในภาคปฏิบัติจริง

### 8.2 สาเหตุที่การปฏิรูปการศึกษาไทยไม่ประสบความสำเร็จ

สาเหตุที่การปฏิรูปการศึกษาของไทยในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ที่ฝากความหวังไว้ให้รัฐบาลโดยเฉพาะผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้นำในการปฏิรูปไม่ประสบความสำเร็จ เพราะ

1. ผู้นำทั้งนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงและกลางกระทรวงศึกษา ขาดความรู้ความคิดอ่านที่จะปฏิรูปเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอย่างถึงรากถึงโคน อย่างน้อยใน 2 ประเด็นคือ

1) พวกมีอำนาจและผลประโยชน์จากตำแหน่งสูง ขากที่จะประเมินจุดอ่อนของตัวเองหรือองค์กรที่ตนเองรับผิดชอบ และคิดในเชิงปฏิรูปเปลี่ยนแปลงกลไกการบริหารงานอย่างขนานใหญ่ได้

2) พวกเขามีความสนใจ ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการศึกษาและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่จำกัด ขาดภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ขาดความเป็นนักบริหารสมัยใหม่ที่สามารถคิดและลงมือรื้อถอนปฏิรูประบบการบริหารทั้งระบบ จากระบบราชการรวมศูนย์ เป็นระบบบริหารแบบกระจายอำนาจความรับผิดชอบตามแนวนอนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นแนวที่องค์กรสมัยใหม่ที่ประเทศทั่วโลกนิยมใช้กัน เพราะได้พิสูจน์มาแล้วว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าการจัดองค์กรแบบรวมศูนย์ขนาดใหญ่

ชนชั้นนำของไทยส่วนใหญ่ที่เรียนมาแบบท่องจำและเลียนแบบต่างประเทศ มองปัญหาและวิธีแก้แบบแยกเป็นส่วนๆ วิเคราะห์เชิงระบบของครุวมไม่ค่อยเป็น ไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ ยึดผลประโยชน์ตัวเองและพรรคพวกมากกว่าจะมองการณ์ไกลเพื่อส่วนรวม บริหารแบบสมัยใหม่ที่เน้นผลลัพธ์ของงานไม่เป็น ทำได้แต่ใช้อำนาจสั่งการให้ลูกน้องเป็นคนไปทำตามลำดับชั้น พวกเขาจึงไม่เข้าใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ได้แต่ลอกเลียนรูปแบบโครงสร้างการบริหารจากประเทศอื่นมาโดยไม่ได้มีการปฏิรูปเนื้อหาสาระสำคัญ พวกเขามักจะมองเรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นแค่การเสนอโครงการเพิ่มเติม ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถปฏิรูปครุ หลักระบวน การเรียน และการวัดผล ได้อย่างแท้จริง



2. วัฒนธรรมเรื่องการเรียนรู้ของประชาชนไทยที่มองเรื่องการศึกษาคือการท่องจำสอบเพื่อประกาศนียบัตร/ปริญญาบัตร มองผลประโยชน์ปลายทางมากกว่าจะเข้าใจการศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตัวเองของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง นักเรียน นักศึกษา ประชาชนไม่ชอบอ่านหนังสือ ไม่ชอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มักคาดหวังให้รัฐบาลสร้างสถานศึกษาหรือขยายการเปิดรับนักเรียน นักศึกษาเพิ่มขึ้น ได้เรียนฟรีหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำ เพื่อจะได้วุฒิบัตรออกไปหางานทำ มากกว่าจะเข้าใจว่าเรื่องที่สำคัญกว่าแค่การผลิตปริญญาชน ประกาศนียบัตรชนมากคือ กระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้/ทักษะที่ใช้งานได้ และเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาทั้งตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อประชาชนไทยส่วนใหญ่เข้าใจและคาดหวังจากภาครัฐในระดับที่ต่ำ หรือสนใจให้รัฐลงทุนเรื่องการศึกษาในเชิงปริมาณมากกว่าการปฏิรูปในเชิงเพิ่มคุณภาพ ชนชั้นนำจึงไม่ถูกประชาชนเรียกร้องผลักดันให้ต้องปฏิรูปการศึกษาอย่างมีคุณภาพเหมือนในบางประเทศที่ประชาชนตื่นตัวมีแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาที่ก้าวหน้ากว่าไทย

3. การพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมสุดโต่งที่เน้นการแข่งขันแบบตัวใครตัวมัน และการเมืองแบบเลือกตั้งคนที่มีความมั่งคั่งและมีอำนาจไปเป็นตัวแทนเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองที่มีอิทธิพลสูงต่อการบริหารจัดการศึกษาแบบแพ้คัดออก คัดเฉพาะคนส่วนน้อยไปทำงานรับใช้ระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบที่อำนาจถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำส่วนน้อยมาโดยตลอด ทำให้คนมีอำนาจที่อยู่ระดับบนไม่พร้อมและหรือไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาให้คนทั้งประเทศฉลาดอย่างทั่วถึงเพราะถ้าประชาชนฉลาดก็จะต่อรองกับพวกเขาได้มากขึ้น เป็นการขัดแย้งกับการครองอำนาจและการหาผลประโยชน์ของชนชั้นนำ

ชนชั้นนำไทยอ้างและทำให้คนส่วนใหญ่เชื่อว่ารัฐบาลได้ลงทุนเรื่องการศึกษามากที่สุด จนมีสถาบันการศึกษาทุกระดับกระจายอยู่ทั่วประเทศ เด็กเยาวชนที่เรียนไม่ได้ เพราะไม่สนใจเรียนหรือเรียนไม่เก่งเอง แต่ทั้งชนชั้นนำและประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่า การจัดการศึกษาที่จะพัฒนาประเทศได้จริงต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อการใช้งานได้จริง ปริมาณของผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่างๆ และปัญหาการจัดการการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง ไม่ใช่แค่การเพิ่มคุณภาพโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดำนั้น เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการที่ชนชั้นนำพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างไม่สมดุล กระจายทรัพย์สินและรายได้ไม่เป็นธรรมสูง ผลผลิตต่ำ เศรษฐกิจชะลอตัว

4. ประชาชนไทยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่พลเมืองน้อย ประชาชนคาดหวังเรียกร้องจากรัฐบาลแบบหวังพึ่งพาในระบบอุปถัมภ์มากกว่าที่จะตระหนักว่าประชาชนในฐานะพลเมือง (ผู้เข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคม) เป็นเจ้าของสมบัติ



ของส่วนรวมของประเทศร่วมกันและเป็นผู้จ่ายภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมให้รัฐบาล  
ดังนั้น พลเมืองจึง**มีสิทธิที่จะได้รับบริการทางการศึกษา การสาธารณสุขและการพัฒนา  
ทางเศรษฐกิจ สังคมด้านต่างๆ จากรัฐบาลอย่างมีคุณภาพและเป็นธรรม**

พลเมืองในโลกสมัยใหม่ไม่จำเป็นต้องรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณคนมีตำแหน่งคนหนึ่ง  
คนใดหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด นอกจากหนี้บุญคุณต่อแผ่นดินหรือของชาติซึ่งเป็นเรื่องของ  
ส่วนรวมที่ประชาชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ถ้ารัฐบาลไหน นักการเมือง ข้าราชการคนไหน  
ทุจริตฉ้อฉล บริหารไม่ดี พลเมืองมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์ คัดค้าน การตรวจสอบ จนถึงขั้น  
ร่วมกันรณรงค์หาทางถอดถอนเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองตามสิทธิของพลเมืองในรัฐธรรมนูญ  
ได้

หากประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องปัญหาและแนวทางการปฏิรูป  
เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษาที่เป็นประโยชน์สำหรับประชาชนดีเพิ่มขึ้น  
ตื่นตัวตระหนักว่าประชาชนคือเจ้าของประเทศและผู้เสียภาษี เผยแพร่ความรู้จิตสำนึกไป  
สู่ประชาชนคนอื่นๆ จัดตั้งองค์กรและผลักดันจากล่างขึ้นบน ภาคประชาชนจะเป็นพลัง  
มากพอที่จะทำให้รัฐบาล/ชนชั้นนำจำเป็นต้องยอมรับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประโยชน์  
คนส่วนใหญ่ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองและสังคมของประเทศต่อไปได้

### 8.3 การปฏิรูปการศึกษาเพื่อการปฏิรูปทางการเมืองและสังคม

การปฏิรูปการศึกษามีหลักการ/เป้าหมายมากกว่าแค่การปฏิรูปการเรียนการสอน  
วิชาการและวิชาชีพ เพื่อผลิตแรงงานไปปรับใช้ระบบเศรษฐกิจ เพราะมนุษย์ในสังคมต้อง  
การการพัฒนาทั้งทางการเมืองด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหมายกว้างกว่าการผลิต  
และการบริโภคทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาคควรมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมือง  
ที่รับผิดชอบ และสังคมที่พลเมืองมีความสุข มากกว่าการเน้นการเจริญเติบโตทางวัตถุ  
คำว่า พลเมือง เน้นการที่ประชาชนมาอยู่ร่วมกันในสังคมทุกคน มีสิทธิและหน้าที่ทาง  
สังคมที่จะต้องทำทั้งเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกทุกคน ควรมีหลักการ/เป้าหมายใน  
การปฏิรูปประเทศให้เป็นสังคมเสรีประชาธิปไตยด้วย

การปฏิรูปการศึกษาต้องทำทั้ง 2 ด้านควบคู่กันไป คือทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพความรู้  
และทักษะที่ใช้งานได้ในโลกศตวรรษที่ 21 และการสร้าง**พลเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม  
มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม** เพราะการมุ่งสร้างคนเก่งมีความสามารถในการแข่งขัน  
ทางเศรษฐกิจที่เห็นแก่ตัวมากกว่ามีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม รวมทั้งอาจจะยังสร้างปัญหา  
ทำความเสียหายให้ประเทศได้มากขึ้น ดังนั้นหลักการ/เป้าหมายในการจัดการศึกษาของ  
ไทยควร**มุ่งสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีความรู้ใช้งาน ได้และมีจิตสำนึกเพื่อสังคม**



ควบคู่กันไป เราจะได้พลเมืองที่มีคุณภาพและรับผิดชอบไปช่วยกันพัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมเพิ่มขึ้น และทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าได้อย่างแท้จริง

การปฏิรูปการศึกษาควรสอนและเผยแพร่เรื่องสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมืองเรียนรู้และสร้างเผยแพร่ค่านิยมที่สร้างสรรค์และเป็นประชาธิปไตยทั้งในครอบครัว สถาบันการศึกษาที่ทำงาน สื่อมวลชน องค์กร และกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือกันผลักดันการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อ การจัดตั้งองค์กรประชาชน ช่วยกันพัฒนาอุปนิสัยและค่านิยมสำหรับพลเมืองผู้รับผิดชอบ ทำให้ภาคประชาชนเป็นพลังที่สำคัญในการช่วยแก้ปัญหาและปฏิรูปเศรษฐกิจการเมืองของประเทศเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริงต่อไป

ประสบการณ์ของประเทศสวีเดน นอร์เวย์ ฟินแลนด์ และประเทศอื่นๆ พบว่าการที่ประชาชนมีจิตสำนึกแบบพลเมืองที่รับผิดชอบ มีค่านิยมแบบประชาธิปไตยและช่วยเหลือร่วมมือกันแบบสังคมประชาธิปไตยหรือชุมชนเข้มแข็ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประเทศเหล่านี้พัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุขความพอใจ

**การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองผู้รับผิดชอบ** ควรเริ่มจากการเรียนรู้จักตนเอง พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ควรช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และแรงจูงใจที่จะดูแลสุขภาพตัวเองทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจให้ดีขึ้น รู้จักใช้ศักยภาพของคนในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการดูแลและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น รู้จักป้องกันตนเองให้ไม่ได้รับภัยอันตรายจากความโง่เขลา เข้าใจเรื่องธรรมชาติของโลกและมนุษยชาติมากขึ้น ถ้าวางแบบไร้เหตุผลหรือเชื่อโศคลงที่ไร้ประโยชน์ลดลง ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันพวกนักขายของ (รวมทั้งนักการเมือง) ที่เก่งในทางหลอกล่อให้เราซื้อสินค้าบริการต่างๆ มีความคิดแบบเสรีประชาธิปไตย (สนับสนุนเรื่องสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคของทุกคน) ที่มีลักษณะก้าวหน้า รักความเป็นธรรม มากกว่าแนวคิดจารีตนิยม (รักษาสถานะภาพเดิมที่คนมีฐานะลดหลั่นกันเป็นชั้นๆ และขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม) ในโลกสมัยใหม่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ แนวคิดแบบเสรีประชาธิปไตยจะช่วยให้คนเข้าใจปัญหาและเห็นทางแก้ไขปัญหาของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้ดีกว่าแนวคิดจารีตนิยม

**การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองผู้รับผิดชอบ** นอกจากจะเป็นการเตรียมคนให้มีความรู้ทักษะที่จะใช้งานในการประกอบอาชีพได้ดีแล้ว ควรช่วยให้เด็กและเยาวชนพัฒนาทักษะทัศนคติ ความรู้ ประสบการณ์ ความฉลาดทางสังคมและทางอารมณ์ ทักษะทางการสื่อสาร และปัญญา ช่วยให้พวกเขามีโอกาสที่จะทำกิจกรรมที่มีความหมาย และพัฒนา



บทที่ 8

ความรู้สึกว่าชีวิตมีเป้าหมายและความหมาย รวมทั้งสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ๆ ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข เป็นคนเก่ง และเป็นคนดีในสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเองและสังคมได้

การศึกษาที่เน้นความเก่งของผู้เรียนเป็นด้านหลัก โดยมองข้ามเรื่องการทำให้นักมีความสุขและเป็นคนดี ทำให้ประเทศไทยในปัจจุบันมีปัญหาด้านการเมืองสังคมอยู่มาก แม้แต่คนที่เก่งซึ่งมีส่วนน้อยก็มีความสุข ไม่มีความสุข หรือเป็นคนเก่งแบบเห็นแก่ตัวมากกว่าเห็นแก่ส่วนรวม คนแบบนี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศน้อย บางคนที่ได้ขึ้นไปเป็นผู้นำประเทศแบบเก่งแต่ยึดติดกับอำนาจ/ผลประโยชน์ของตัวเองมาก ยิ่งทำความเสียหายให้ประเทศมากขึ้นด้วย ส่วนคนที่ไม่เก่งเพราะแข่งขันในการเรียนการสอนสู้คนอื่นไม่ได้ ก็มีปัญหาด้านจิตใจจนเอาตัวรอด ไม่ค่อยมีความสุขและไม่ค่อยเป็นคนดีด้วยเช่นกัน

การจะแก้ไขปัญหาก็กล่าวมานี้ได้ การศึกษาไทยต้องมุ่งช่วยให้ทุกคนได้พัฒนาศักยภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่ ช่วยให้คนได้รู้จักตัวเอง ภูมิใจในตัวเอง และพยายามพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มความพยายามและศักยภาพของแต่ละคน รวมทั้งมีความคิดจิตใจที่ดี และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อผู้อื่นที่ด้อยความสามารถด้อยโอกาสกว่าเรา

การจะปฏิรูปศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมทั้งสังคม ต้องทำให้โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชนและประเทศเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สมาชิกรู้จักข้อบกพร่อง/ข้อจำกัดและจุดแข็งของตนเองและพยายามเรียนรู้ใหม่เพื่อปรับปรุงตัวเองให้มีประสิทธิภาพขึ้น ดีขึ้น สังคมเน้นการสนับสนุนพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความเก่ง (การมีความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์) ความสุข ความเป็นคนดีเพื่อส่วนรวม

เป้าหมายของการศึกษาและเป้าหมายการพัฒนาประเทศควรจะเป็น เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบเพื่อส่วนรวม สามารถที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศได้อย่างต่อเนื่อง สามารถรับมือกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างเน้นคุณภาพชีวิต ความสุข ความพอใจ ความสงบสันติสุข ความพอเพียง (มากกว่าความมั่งคั่งทางวัตถุ) มีการกระจายทรัพยากรและผลของการพัฒนาสู่ประชาชนทั้งประเทศอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และเลือกแนวทางพัฒนาทางเลือกที่เน้นความยั่งยืน (ลดสร้างสภาพแวดล้อม) ที่ดี **มากกว่าการเน้นการเพิ่มบริโภคสินค้าและบริการ** ซึ่งหลายอย่างเป็นการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยที่ให้ความสุข ความพอใจระยะสั้นแบบฉาบฉวยแต่มีผลเสียต่อสภาพแวดล้อม สุขภาพ รวมทั้งการเพิ่มความเครียด ความรู้สึกแปลกแยก เบื่อหน่าย เป็นทุกข์



นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแนวทฤษฎีนิคมอุตสาหกรรมสุดโต่งของไทยในปัจจุบัน ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู นักเรียน นักศึกษา มีค่านิยมที่เน้นความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการมีตำแหน่งฐานะทางสังคม เป็นเป้าหมายใหญ่ที่สุดในชีวิต ทั้งๆ ที่ความมั่งคั่งและอำนาจ ไม่ใช่เรื่องที่จะทำให้คนเรามีความสุขที่แท้จริงและเป็นคนดีที่เป็นที่ยอมรับด้วยในสังคมได้ บ่อยครั้งยังทำให้คนมีความเครียดเป็นทุกข์เพิ่มขึ้น และหรือเป็นคนโกง คนเอา รัดเอาเปรียบคนอื่น ที่ทำให้สังคมที่พวกเขาเป็นสมาชิกอยู่มีปัญหาเพิ่มขึ้น

การที่นักเรียนจะเรียนรู้ที่จะเป็นคนเก่งและคนดีอยู่ที่พ่อแม่ ครู ฯลฯ ต้องช่วยกัน ให้ผู้เรียนมีความสุขความพอใจในการเรียนด้วย นักจิตวิทยาพบว่าคนที่มีความสุขจะเรียน ได้ดีขึ้น และคนที่มีความสุข ความพอใจกับสิ่งที่ตนมี จะลดความโลภ ความเครียดและความทุกข์ และมีความเอื้อเฟื้อต่อคนอื่นเพิ่มขึ้น เราจึงควรตั้งเป้าหมายให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กเยาวชนของเราให้มีความสุขความพอใจที่แท้จริงก่อน และ ความเก่งและความดีจะเป็นผลตามมา<sup>87</sup>

การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองที่รับผิดชอบ ควรช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตัวเอง ภูมิใจในตัวเอง คิดวิเคราะห์ด้วยตัวเองเป็น รู้เท่าทันนักการเมือง และชนชั้นนำในสังคมอื่นๆ ที่ชอบหลอกล่อให้ประชาชนทั่วไปไปเคลิ้มฝันและยอมเป็นลูกน้องพรรคพวกเขาได้มากขึ้น รู้จักที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและสังคมในฐานะพลเมืองผู้เสียภาษีและเป็นเจ้าของสาธารณะสมบัติของประเทศ เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย ทั้งประชาธิปไตยทางการเมือง ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ และประชาธิปไตยทางสังคม (การกระจายทรัพย์สินรายได้ การศึกษา ฐานะทางสังคม ฯลฯ ที่เป็นธรรม) ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ได้มากขึ้น

เราควรตระหนักด้วยประชาธิปไตยนั้นเป็นเพียงเครื่องมือหรือแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศเหล่านั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ดีควร เน้นคุณภาพชีวิตและการอนุรักษ์ระบบนิเวศให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน มากกว่าแค่การเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหรือแนวทางหนึ่งเพื่อเป้าหมายการพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของมนุษย์ แต่ควรเติบโตในเรื่องที่เป็นประโยชน์ และอย่างเป็นธรรม และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้คนทั้งสังคมมากกว่าที่เติบโตแบบฟุ่มเฟือยทำลายล้างผลาญ

การปฏิรูปการศึกษาของไทย นอกจากการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพแก่คนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึงแล้ว ควรจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาขั้นสูง การวิจัย

<sup>87</sup>วิทยากร เชียงกูล ความสุขซื้อไม่ได้ แต่สร้างได้ด้วยตนเอง ประพันธ์ศาสตร์ 2548.



และการพัฒนาเพื่อสร้างความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยและคนไทยเพิ่มขึ้นด้วย ปัจจุบันเรามักลอกแบบเลียนแบบความรู้เทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมตะวันตก และพึ่งพาการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติ เน้นการตั้งเข้าโรงงานเครื่องจักรและเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ โดยมีวิศวกร นักวิทยาศาสตร์ไทยเป็นช่างเทคนิค การพัฒนาการศึกษาและเศรษฐกิจตามแนวพืงทุนเทคโนโลยีต่างประเทศมากทำให้ประเทศไทยพัฒนาเศรษฐกิจแบบเน้นการเติบโตทางวัตถุได้เพียงบางส่วน แต่ต้องพึ่งพาและเสียเปรียบ บริษัทข้ามชาติจากประเทศอื่นอย่างต่อเนื่อง และเป็นแนวทางการพัฒนาที่ทำลายความสมดุลทางธรรมชาติสภาพแวดล้อมและทางสังคมวัฒนธรรมอย่างมากด้วย

การศึกษาต้องเริ่มจากการเรียนรู้จักตนเอง การพัฒนาประเทศก็ต้องเรียนรู้จักประเทศตนเองแทนที่จะเห่อตามการพัฒนาแบบเน้นการเติบโตของสินค้าและบริการแบบประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก ประเทศไทยเป็นประเทศขนาดกลาง ก่อนข้างใหญ่ มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก มีพื้นที่ทำการเกษตรได้ใหญ่เป็นอันดับที่ 19 ของโลก<sup>88</sup> มีภูมิปัญญาพื้นบ้าน ปรัชญาพุทธและวัฒนธรรมความร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่บ้านที่เคยเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ที่น่าจะฟื้นฟูขึ้นใหม่ได้ ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาด้านการเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร การท่องเที่ยว สินค้าและบริการที่ใช้ฝีมือ พัฒนาพลังงานทางเลือก เกษตรทางเลือก สาธารณสุขทางเลือก เทคโนโลยีที่เหมาะสม (เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแรงงาน ทรัพยากร และสภาพสังคมในประเทศ) ได้มาก หากมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เน้นความเป็นธรรม ประสิทธิภาพ เพื่อส่วนรวมแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างจริงจัง

แทนที่จะลอกเลียนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแบบสุดโต่ง ที่ทำให้เกิดการกระจายทรัพย์สินและรายได้ที่ไม่เป็นธรรม การทำลายธรรมชาติสภาพแวดล้อมที่สร้างวิกฤตด้านต่างๆ ประเทศไทยควรพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไปในแนวทางที่พึ่ง (ประเทศ) ตนเอง พึ่งแรงงาน ทรัพยากรและตลาดภายในประเทศเป็นสัดส่วนสูงขึ้น ลงทุนและค้าขายกับต่างประเทศเท่าที่จำเป็นและได้ประโยชน์หรือเสียเปรียบน้อย ทั้งควรจัดระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างทุนนิยมที่มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและสังคมนิยมประชาธิปไตยแบบระบบนิเวศ เน้นให้สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน เป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการเศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จะทำให้เกิดการกระจายทรัพย์สินรายได้ การศึกษา ฯลฯ ที่เป็นธรรม และการลดการทำลายธรรมชาติสภาพ

<sup>88</sup>wikipedia.org List of Country by Population, Land use Statistics by Country



แวดล้อม คนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และการพัฒนามีความยั่งยืน<sup>89</sup>

การปฏิรูปการจัดการศึกษาไทยให้มี **ปรัชญา/เป้าหมาย แบบเสรีประชาธิปไตย** จะต้องรวมทั้งฝึกอบรมครูอาจารย์ให้เข้าใจและตระหนักเรื่องการ **เคารพสิทธิของผู้เรียน** ใน 2 ด้าน คือ

1. **ให้ผู้เรียนรับรู้ด้วยการใช้ความคิดเชิงเหตุผล** ไม่ใช่การบอกเล่าและการปลูกฝัง ลัทธิความคิดความเชื่อแบบใดแบบหนึ่งตามความคิด ความเชื่อของชนชั้นนำ/ครูอาจารย์ เพียงแบบเดียว ซึ่งบ่อยครั้งเป็นความคิดความเชื่อแบบจารีตนิยม อำนาจนิยม อวูโสนิยม ฯลฯ ครูอาจารย์ไทย มีแนวโน้มที่จะสอนแบบให้ผู้ศิษย์ต้องเชื่อตามตนเองอยู่มาก การสอนแบบนี้เป็น Indoctrination - การปลูกฝังลัทธิความเชื่อ ไม่ใช่ Education - การช่วยให้คนพัฒนาความฉลาดเป็นตัวของตัวเอง

2. **เคารพการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของผู้เรียน** ถือว่าผู้เรียนเป็นมนุษย์ ผู้รับผิดชอบในการกระทำและการตัดสินใจของเขาเอง การศึกษาไม่ใช่การป้อนข้อมูลให้ผู้เรียนต้องท่องจำมาสอบตามตำรา และตามแนวคิดความเชื่อของครูอาจารย์อย่างคับแคบ ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของเขาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีความรู้ มีความเข้าใจในตัวเอง รู้จักคิด วิเคราะห์เป็น รู้วิธีที่จะเรียนรู้ต่อ เช่น หาข้อมูล ตีความข้อมูล เพื่อจะแสวงหาคำตอบที่ดีที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุด สำหรับชุมชนและสังคม

นอกจากประชาชนจะต้องช่วยกันผลักดันการปฏิรูปการศึกษาที่ระบบจัดการ โดยสถาบันการศึกษาของทั้งภาครัฐและเอกชนแล้ว เรายังจะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ของประชาชนทั้งประเทศในความหมายกว้าง คือต้องรวมเรื่อง **การปฏิรูปวิถีเลี้ยงดูเด็ก ปฏิรูปการสื่อสารมวลชน การกล่อมเกลாதงสังคม โดยชุมชนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความรู้และทักษะอุปนิสัยและค่านิยมที่ดีและเหมาะสมกับการอยู่ร่วมกันในโลกสมัยใหม่** ด้วย นอกจากเรื่องความรู้/ทักษะที่ใช้งานได้ ที่สถาบันศึกษามีหน้าที่จะต้องอำนวยความสะดวก ให้เด็กเยาวชน ประชาชนได้มีสังคม ทั้งสังคมควรช่วยกล่อมเกล่าเด็กเยาวชนและประชาชน ทุกวัยให้เรียนรู้จักเรื่อง **คุณค่า อุปนิสัย คุณลักษณะ และวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต** ดังต่อไปนี้

**คุณค่า อุปนิสัย คุณลักษณะ ที่ควรสร้างในหมู่เด็กเยาวชนและพลเมืองไทย** เรื่องการสร้างคุณค่า อุปนิสัย คุณลักษณะของพลเมือง เป็นเรื่องของ การกล่อมเกลาทงสังคม ที่ทั้งครอบครัว โรงเรียน องค์กรต่างๆ ในชุมชนและประเทศจะต้องช่วยกันทำตัวให้เป็น

<sup>89</sup>วิทยากร เชียงกุล เศรษฐกิจแนวระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน บ้านพระอาทิตย์ 2554.



## บทที่ 8

แบบอย่าง และสร้างวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาในเรื่องเหล่านี้ ไม่สามารถทำให้เกิดได้โดยกำหนดให้นักเรียนท่องจำคำนิยามสี่ประการก็ตาม แต่ต้องสร้างให้คนเข้าใจ และยอมรับว่าคำนิยามที่ดีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งตัวเองและชุมชน ที่ช่วยเหลือร่วมมือกันอย่างไร

1. เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล อย่างมีหลักวิชาการ (มีข้อมูลหลักฐาน พิสูจน์ได้) และคำนึงถึงประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ ตระหนักเรื่องสิทธิ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เคารพในตัวเองและผู้อื่น เคารพหลักความเป็นธรรมและประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ชุมชนและประเทศ รวมทั้งเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ สภาพแวดล้อม

2. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งเคารพความแตกต่างหลากหลายทางความเชื่อ วัฒนธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาของส่วนรวมได้ในฐานะสมาชิกที่รับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อประสิทธิภาพและเป้าหมายขององค์กรและชุมชน และมีความสามัคคีกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมทั้งหมด ไม่ใช่สามัคคีกันเพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันเป็น**พลเมือง**ของชุมชน และประเทศเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว มีความรักชาติในความหมายของการเห็นแก่ประโยชน์ชุมชนหรือประโยชน์ระยะยาวของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ระยะสั้นส่วนตัว ไม่ใช่การรักษาแบบคับแคบ เช่นหลงชาติ ถูกเผ่าพันธุ์อื่น วัฒนธรรมอื่น

4. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม มุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆ ด้วยหลักเหตุผลและสันติวิธี ถ้าเห็นว่ากฎหมายฉบับใดยังไม่เป็นธรรม ต้องหาทางเสนอแนะผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายฉบับนั้นๆ ให้เป็นธรรมขึ้น ไม่ใช่เลี้ยวหรือทำผิดกฎหมายโดยใช้ข้ออ้างว่า เพราะกฎหมายไม่เป็นธรรมสำหรับพวกตน

5. มีจิตใจเปิดกว้าง ยอมรับในเรื่องสิทธิพลเมือง สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิชนกลุ่มน้อย ฯลฯ หลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพ (ความเป็นพี่น้องกัน) ยอมรับว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ ไม่จำเป็นต้องยึดติดสถานะภาพเดิมของตน ทุกอย่างมีทั้งด้านบวกและลบ ที่จะต้องวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และส่งเสริมทางด้านบวก พยายามปรับปรุงแก้ไขด้านลบ พร้อมทั้งจะปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในระยะยาว

6. สามารถคิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ มองเห็นทั้งข้อดีและข้อเสียของเรื่องต่างๆ อย่างจำแนกตามความเป็นจริง อย่างมีใจเป็นธรรม ไม่มีอคติ ไม่คิดแบบ 2 ขั้วสุดโต่งอย่าง



แคบๆ โดยใช้อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล และคิดได้อย่างเป็นระบบองค์รวม คือมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ เรื่องต่างๆ อย่างเห็นภาพใหญ่ว่าทั้งสังคมต้องแก้ปัญหาาร่วมกัน ประชาชนทั้งประเทศต้องพัฒนาอย่างเป็นธรรมไปพร้อมๆ กัน มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เราได้ตัดสินใจกระทำลงไป และสามารถอธิบายความชอบธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้

7. มีจิตใจแบบเมตตา กรุณา มุทิตา เห็นใจเพื่อนร่วมประเทศ เพื่อนร่วมโลก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความยุติธรรม มีความสามารถที่จะเข้าใจยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่นการนับถือศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น หรือมีทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่าง เป็นต้น

หากเราช่วยกันส่งเสริมพัฒนาให้คนไทยส่วนใหญ่มีอุปนิสัยและค่านิยมที่ดี 7 ข้อข้างต้น จะช่วยให้ประชาชนไทยรู้จักหาวิธีที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองได้ดีขึ้น ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างสันติวิธีและสร้างรู้จักสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน และช่วยให้ชุมชนได้พัฒนาเจริญงอกงามประชาชนมีชีวิตที่มีความสุขเพิ่มขึ้น

## 8.4 ประชาชนจะมีบทบาทในการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างไร

ประชาชนพลเมืองในฐานะพ่อแม่ ผู้ปกครอง และเจ้าของประเทศ ควรศึกษาปัญหาเรื่องการศึกษา รวมกลุ่มกันเข้าไปลงมือทำเองในระดับที่ทำได้ทั้งในฐานะปัจเจกชน และในฐานะสมาชิกขององค์กร ชุมชนต่างๆ และเรียกร้องผลักดันให้ภาครัฐและทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำในระดบองค์กร ชุมชน และประเทศ

### 1. บทบาทในฐานะพ่อแม่/ผู้ปกครอง ในการปฏิรูปวิธีการเลี้ยงดูอบรมลูกหลาน

พ่อ แม่ คือ ครูคนแรก และครูคนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์ถึงวัย 5 ขวบเป็นช่วงที่สมองเติบโตเรียนรู้ได้รวดเร็วที่สุดและมากที่สุด ในชีวิตของมนุษย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรสนใจศึกษาเรื่องสมองและความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กเล็กมากกว่าแค่การดูแลลูกในเรื่องอาหารการกิน การทำความสะอาด การลงทุนแต่งตัวสวยๆ ให้กับลูก พ่อแม่ที่รักลูกอย่างแท้จริงควรแสวงหาความรู้ทางจิตวิทยา การเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก เพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการทำตัวเป็นพ่อแม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมได้ เลี้ยงดูลูกด้วยอาหารที่มีคุณค่าช่วยพัฒนาสมอง (และร่างกาย) กระตุ้นให้ลูกเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 อย่างหลากหลาย สร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัยอบอุ่นและอารมณ์ดี เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวได้อย่างสอดคล้องกับการทำงานของ



สมองทำให้สมองยิ่งพัฒนาเด็กยิ่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เด็กสามารถมีพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดีได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา หากแม่ทำให้ตัวเองมีอารมณ์ดี สัมผัสท้อง พูดคุยกับลูก เปิดเพลงคลาสสิกแบบท้องให้ลูกได้ฟัง ฯลฯ เมื่อลูกคลอดมาแล้ว พ่อแม่ควรเลี้ยงลูกเองอย่างใกล้ชิดสนิทสนมให้ลูกรู้สึกอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะได้มีพัฒนาการทางสมองและทางอารมณ์ที่ดี พ่อแม่ควรสนใจ พูดคุย ตอบคำถามเด็กเล็ก เล่นร้องเพลง และอ่านนิทานให้เด็กเล็กฟัง ให้เด็กเล็กได้เล่น สัมผัสกับดนตรี ศิลปะ ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม การฝึกการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะ**กระตุ้นการพัฒนาของเซลล์ในสมอง และช่วยให้เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนรักการเรียนรู้และการอ่านได้อย่างสำคัญ**

การปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐฯ และประเทศอื่นมีการรณรงค์ให้พ่อแม่สนใจรับฟังและพูดคุยกับลูก ตลอดจนเพิ่มเวลาอ่านนิทานให้ลูกเล็กฟังมากขึ้นอย่างได้ผล ขณะที่พ่อแม่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้ว่าเด็กเล็กเรียนรู้ได้อย่างไร มักคิดว่าเด็กที่ยังเล็กอยู่ยังไม่ต้องเรียนรู้อะไรมากจนกว่าจะถึงวัยเข้าโรงเรียน พ่อแม่จึงไม่ได้สนใจที่จะใช้เวลาดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของลูกเท่าที่ควร พ่อแม่จำนวนมากปล่อยให้ลูกอยู่กับคนรับใช้ซึ่งมีความรู้ร้น้อย หรือปล่อยให้เด็กใช้เวลาดูโทรทัศน์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก เพราะเด็กเล็กควรจะเรียนรู้โลกที่เป็นจริงมากกว่าโลกสมมุติของโทรทัศน์ หรือแม้แต่เด็กวัยสูงกว่า 2-3 ขวบ ก็ไม่เหมาะที่จะปล่อยให้ลูกดูโทรทัศน์มากเกินไป เนื่องจากรายการทางโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักมีความก้าวร้าวรุนแรงและไม่ประเทืองปัญญา แม้แต่การ์ตูน (ส่วนใหญ่) เองก็ตาม สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์พกพา ฯลฯ ไม่เหมาะสำหรับเด็กเช่นกัน

พ่อแม่ ผู้ปกครองควรสนใจหาความรู้เรื่องอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกาย สมอง และความรู้เรื่อง**จิตวิทยาการเรียนรู้และการทำงานของสมอง** เช่นสมองเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลากหลาย เรียนรู้ดีขึ้นในสภาพแวดล้อมและสภาพอารมณ์ที่ดี เรียนรู้สิ่งที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมและสมองเห็นว่าเป็นประโยชน์ **เด็กแต่ละคนเรียนรู้ได้เร็วช้าแตกต่างกัน มีความฉลาดด้านต่างๆ แตกต่างกัน**<sup>90</sup> เด็กที่ไม่ฉลาดหรือไม่เก่งด้านภาษาและด้านตรรกวิทยา คณิตศาสตร์ ที่โรงเรียนมักจะชอบเน้น ไม่ได้แปลว่าเขาจะโง่ไปทุกด้าน เขาอาจฉลาดด้านอื่น เช่นดนตรี ศิลปะ การเคลื่อนไหวของร่างกาย ความ

<sup>90</sup>ไฮวาร์ด การ์ดเนอร์ นักจิตวิทยาเสนอว่าคนเรามีความฉลาดอย่างน้อย 8 ด้าน การที่ระบบการศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นเฉพาะความฉลาดทางภาษา และตรรกคณิตศาสตร์ ทำให้เราไม่ได้พัฒนาศักยภาพของเด็กและเขาชอบอย่างเต็มที่ Howard Gardner Frames of Mind : The Theory of Multiple Intelligences Basic Books, 1983.



เข้าใจเรื่องระบอบ/มิตติ ความเข้าใจคนอื่น ความเข้าใจตนเอง ฯลฯ ดังนั้น พ่อแม่ ครู ควรศึกษาทำความเข้าใจเรื่องนี้และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาตามศักยภาพของเขาให้มากที่สุด เราควรช่วยกันผลักดันให้มีการปฏิรูปโรงเรียนและหลักสูตรที่คำนึงถึงความฉลาดหลากหลายด้านของเด็กแต่ละคนเพิ่มขึ้นด้วย

พ่อแม่ควรตั้งใจ ตั้งเกต เรียนรู้และเอาใจใส่คอยติดตามคอยช่วยเหลือพัฒนาการในการเรียนรู้ของลูกอย่างใกล้ชิด เพราะเด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะ และพวกเขาเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจากบ้าน ชุมชน สังคมภายนอก ไม่น้อยไปกว่าจากโรงเรียน ถ้าผู้ใหญ่สังเกตความแตกต่างของเด็กแต่ละคนและส่งเสริมพัฒนาให้เด็กซึ่งมีความฉลาด ความถนัดด้านต่างๆ ให้เก่งในด้านเหล่านั้นมากขึ้นได้ จะช่วยให้เด็กรู้จักตนเองและภูมิใจตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการที่เขาจะเรียนรู้และพัฒนาต่อไปได้ดีขึ้น เด็กที่ถูกพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู คุตว่ากล่าว ลงโทษมากหรือบ่อนทำลายความภูมิใจ มั่นใจในตัวเอง ยิงจะมีปัญหาเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่จะสามารถช่วยเหลือให้เด็กเรียนอ่อนหรือมีปัญหาได้มากขึ้น หากพวกเขาสนใจเรียนรู้ เข้าใจเรื่องจิตวิทยาของเด็กให้มากขึ้น

พ่อแม่ ผู้ปกครองควรเลี้ยงดูอบรมบ่มนิสัยเด็กในแนวทางเสรีประชาธิปไตยแทนการใช้อำนาจสั่งการ ส่งเสริมให้เด็กรู้จักตัวเอง มีความภูมิใจในตัวเอง มีความรับผิดชอบหรือวินัยด้วยตัวเองอย่างเข้าใจเหตุผล คือเข้าใจว่าวินัยเป็นประโยชน์สำหรับทั้งตัวเด็กเองและคนอื่นๆ ที่เขาต้องใช้ชีวิตในสังคมร่วมกัน การฝึกวินัยในความหมายเก่าที่เน้นการใช้อำนาจ ใช้คำสั่ง กฎระเบียบข้อบังคับเป็นวิธีการที่ได้ผลน้อยและไม่ยั่งยืน เพราะเด็กที่กำลังเติบโตเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเอง มีธรรมชาติที่ชอบท้าทายคำสั่ง/กฎระเบียบของคนอื่น ที่เขาไม่เห็นด้วย หรือไม่เข้าใจว่ามันจะมีประโยชน์ต่อตัวเขาอย่างไร

การสอนให้ลูกเป็นคนที่ไม่เคารพสิทธิตนเองและเคารพสิทธิผู้อื่น รักความเป็นธรรมชาติ ความถูกต้องดีงามเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ผู้ใหญ่ต้องทำให้เป็นแบบอย่างให้เด็กเข้าใจเหตุผลว่า การทำเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อตัวเองต่อไปอย่างไร การเรียนรู้ภาคปฏิบัติจากการใช้ชีวิตจริงในบ้านและโรงเรียน จะได้ผลมากกว่าแค่การเรียนรู้แบบท่องจำเพื่อคำชมเชยหรือคะแนน

2. บทบาทในฐานะผู้บริหารโลกและพลเมืองในการผลักดันให้รัฐบาลปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปสื่อ วิทยุโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

เพื่อการพัฒนาเด็กเล็กที่เป็นวัยที่มีศักยภาพในการเรียนรู้มากที่สุดและเป็นการปฏิรูปจากล่างขึ้นบน คือเด็กที่ฉลาดจะรู้จักตั้งคำถามและผลักดันให้ครูต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ประชาชนควรร่วมกันรณรงค์เรียกร้องให้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนลงทุนลงแรงเรื่องการพัฒนาพ่อแม่และผู้เลี้ยงเด็กเล็กอย่างถือเป็นเรื่องที่เร่งด่วนและสำคัญที่สุด เช่น แจกหนังสือคู่มือพ่อแม่ จัดฝึกอบรมให้พ่อแม่มีอิมมู้นักการเป็นพ่อแม่ที่ฉลาด จัดตั้ง



## บทที่ 8

และพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาลที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง รวมทั้งภาครัฐ/องค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้การอุดหนุนด้วย เนื่องจากในปัจจุบันเด็กเล็กในชนบทและชุมชนแออัดได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพต่ำกว่าโรงเรียนอนุบาลแบบเตรียมความพร้อมของเด็กในเมืองใหญ่มาก นอกจากนี้ในเมืองใหญ่ควรจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กใกล้ที่ทำงานพ่อแม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้พ่อแม่มีเวลาแวะไปดูแลลูกตอนพักเที่ยง โรงงานที่จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กดูแลลูกคนงานในขณะนี้ มีเพียง 300 แห่ง จากโรงงานที่มีอยู่ราว 300,000 แห่ง

**การวัดหา IQ และ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเด็กไทยพบว่ามีเด็ก** ทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์สากล<sup>1</sup> ซึ่งเป็นเรื่องที่ภาครัฐควรสนใจพัฒนาเด็กเล็กทั้งประเทศตั้งแต่แม่เริ่มตั้งครรภ์ ภาครัฐกิจเอกชน ภาคสังคมประชา (มูลนิธิ องค์กรประชาชนต่างๆ) ควรมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเรื่องอาหารการกินที่ดี คุณค่าทางโภชนาการครบหมู่และการเรียนรู้ของเด็กเล็กอย่างถือเป็นเรื่องที่สำคัญและเร่งด่วนกว่าการทำงานการกุศลแบบทั่วๆ ไป การลงทุนด้านนี้ จะใช้งบประมาณไม่มาก แต่ต้องใช้สติปัญญา ความตั้งใจ เอาใจใส่ของพนักงานเกี่ยวข้อง **และผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศอย่างมาก**

**พ่อแม่ ผู้ปกครองที่ดีควรติดตามพัฒนาการของลูกหลาน คิดต่อสื่อสารสนับสนุน** ครูและโรงเรียน, **เข้าเป็นสมาชิกหรือจัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง จัดตั้งและพัฒนาการทำงาน** ของกลุ่มสมาคมด้านพิทักษ์สนับสนุนสิทธิเด็กและเยาวชน **สมัครเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาและเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์** เพื่อการปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่นการรณรงค์ให้กระทรวงศึกษาปฏิรูปหลักสูตรใหม่ที่สนใจความฉลาดทั้ง 8 ด้านเพิ่มขึ้น แทนที่จะเน้นแต่ภาษา ตรรกวิทยา คณิตศาสตร์ มีวิชาเลือกเพื่อส่งเสริมความฉลาดด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น

รณรงค์ให้ภาครัฐสร้างโรงเรียนเฉพาะทางเพื่อส่งเสริมเด็กที่เก่งด้านดนตรี ศิลปะ การกีฬา ฯลฯ (เช่นเดียวกับที่เรามีโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับเด็กเก่งด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งยังมีน้อยเกินไป) รณรงค์ให้มีการปฏิรูปครู คุณภาพการสอนและการวัดผล ที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียน มากกว่าการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์นักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างที่ป็นอยู่ในปัจจุบัน

ประชาชนควรมีส่วนร่วมผลักดันการปฏิรูปสื่ออย่างแข็งขัน เพราะสื่อคือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนอย่างมาก เด็กและเยาวชนใช้เวลาในห้องเรียนกับสื่อเหล่านี้มาก รายการที่เสนอน่าสนใจประเภทละคร ภาพยนตร์ เพลง เกมคอมพิวเตอร์ การโฆษณาสินค้า การพูดโน้มน้าวใจ ฯลฯ ใช้ศิลปะในการดึงดูดความสนใจและเร้าอารมณ์

<sup>1</sup>ผลสำรวจของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข รายงานข่าวอยู่ในมติชน 11 กรกฎาคม 2555.



เด็กได้มากกว่าการสอน โดยครูอาจารย์และพ่อแม่ ราชการส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมให้คนบริโภค เพื่อที่ธุรกิจที่หนุนหลังจะได้ขายสินค้าและบริการได้มากขึ้น **ราชการทางสื่อส่วนใหญ่มีอิทธิพลในทางลบ** เช่นการสร้างค่านิยมแบบแข่งขันเห็นแก่ตัว เน้นการหาเงิน การบริโภค เน้นการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ฯลฯ

ประชาชนในฐานะผู้บริโภคและพลเมืองผู้เสียภาษีและเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติของประเทศควรตระหนักว่า เราเป็นเจ้าของคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์ที่รัฐให้ออกชนเข้าไปทำ และเราเป็นผู้บริโภคที่ควรช่วยกันปกป้องสิทธิของผู้บริโภคให้สื่อมวลชนต้องเลิกหรือลดรายการที่เน้นความบันเทิงในเรื่องเพศ ความรุนแรง ฯลฯ ที่มุ่งเอาใจตลาดและมุ่งโฆษณาสินค้า ส่งเสริมลัทธิบริโภคนิยม ลงมา ปฏิรูปพัฒนาสื่อให้มีผู้ทำงานที่รับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถที่จะทำรายการมีคุณภาพสร้างสรรค์ เพิ่มรายการและให้ความรู้ความบันเทิงที่มีเนื้อหาสาระในทางบวกให้แก่วิดีโอที่จะช่วยพัฒนาความคิดอ่าน ค่านิยมและรสนิยมของประชาชนเพิ่มขึ้น

ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ตและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนในด้านลบได้มากเช่นกัน เกมส์คอมพิวเตอร์ที่รุนแรง ลามกอนาจาร สร้างค่านิยมแข่งขัน เอรัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ก้าวร้าว รุนแรงให้เด็กเยาวชนได้มาก เราจะต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ทั้งการควบคุมตรวจสอบลงโทษปิดกั้นคนทำและคนเผยแพร่ และ **ส่งเสริมดูแลการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ให้ประโยชน์อย่างเหมาะสม** เช่นสร้างเว็บไซต์ เกมส์ที่ส่งเสริมความรู้ ความฉลาด ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา ดนตรี กิจกรรมทางสังคม ศิลปะ วัฒนธรรม ความบันเทิงที่พัฒนารสนิยม ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมที่ดี

การจะทำให้สื่อเป็นประโยชน์มากกว่าโทษทางหนึ่ง คือ การปลูกฝังชี้แนะให้เด็ก **เยาวชนรักการอ่าน การใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล อย่างวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดเป็นของตัวเองเพิ่มขึ้น** พลเมืองของเราจึงจะสร้างมีภูมิคุ้มกันตนเองได้ ไม่ไปหลงไหลกับสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งหากำไรเอกชนมากกว่าการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม

**3. บทบาทในฐานะนักปฏิรูปในการสร้างประชาธิปไตยในครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กร ชุมชน และการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน เพื่อตรวจสอบคนอำนาจภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเสรี**

ระบอบการปกครองประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคทั้งทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ สังคม มีความหมายกว้างกว่าแค่การที่ประชาชนมีสิทธิไปเลือกตั้งผู้แทนราษฎรและผู้บริหารประเทศ การจะทำให้ประชาชนเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยในความหมายกว้างได้ ควรจะเริ่มจากการ **การสร้างแนวคิดค่านิยมแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นพื้นฐานให้คนเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยและมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตยตั้งแต่ต้น**



การสร้างแนวคิดค่านิยมแบบประชาธิปไตย ควรเริ่มจากการส่งเสริมให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตจริงด้วย เช่น ในครอบครัว พ่อแม่ควรเลี้ยงดูลูกอย่างเป็นประชาธิปไตย คือด้วยเหตุด้วยผล เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในครอบครัว ส่งเสริมให้เด็กคิดตัดสินใจเป็น มีความภูมิใจในตัวเอง และมีจิตสำนึกเป็นพลเมืองที่รักชาติเห็นแก่ส่วนรวม

สถาบันการศึกษาที่เป็นประชาธิปไตย หมายถึง ครูต้องเคารพสิทธินักเรียน นักศึกษา ส่งเสริมให้พวกเขาคิดตัดสินใจ จัดให้มีการเลือกหัวหน้าชั้น มีสถานักเรียน สถานักศึกษา สภาคณาจารย์ สมาคมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและสภามหาวิทยาลัยที่มีการเลือกสรรอย่างเป็นประชาธิปไตย มีตัวแทนนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์และบุคลากร ผู้ปกครองและผู้เฝ้าในชุมชนรวมอยู่ในคณะกรรมการด้วย

คณะกรรมการสถานศึกษาและสภามหาวิทยาลัย ควรจะมีบทบาทในการควบคุมดูแลพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ไม่ใช่เป็นแค่คณะกรรมการที่นานๆ ประชุมครั้ง ทำหน้าที่รับรองหรืออนุมัติบางเรื่องเป็นตามที่ผู้อำนวยการ โรงเรียนหรืออธิการบดีมหาวิทยาลัยเสมอมาเท่านั้น ประชาธิปไตยต้องมีการคานอำนาจตรวจสอบดูแลเพื่อกำกับทิศทางกิจกรรมให้เป็นการทำเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่หรือส่วนรวม ไม่ใช่แค่รูปแบบการเลือกตั้งใครขึ้นมา เสร็จแล้วเขาอาจจะทำอะไรก็ได้

การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการศึกษาให้เป็นประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการตรวจสอบคานอำนาจ และการทำเพื่อประโยชน์คนส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น วิธีการคือควรลดอำนาจการบริหารแบบรวมศูนย์แนวตั้งของรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงจากกระทรวงศึกษาลงมา และกระจายอำนาจให้เขตการศึกษาและสถานศึกษาต่างๆ ทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายแนวนอน โดยมีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาจังหวัด และสภามหาวิทยาลัยจังหวัด ที่คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนของภาควิชาการและภาคประชาชน เป็นคณะกรรมการและมีหน่วยงานปฏิบัติงานและประสานงาน บริหารงานแบบมีการกระจายอำนาจ ทรัพย์สิน ความรับผิดชอบไปสู่จังหวัด คณะกรรมการและผู้บริหารสถานศึกษาต่างๆ เพิ่มขึ้น กระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้จัดการศึกษาเองแบบสั่งการจากบนลงล่าง ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกผู้ส่งเสริมมาตรฐานและการประกันคุณภาพ ซึ่งควรปฏิรูปให้เป็นการพัฒนาในทางบวกได้จริง ไม่ใช่แค่การตรวจสอบเพื่อวิจยผิดหรือประเมินแค่เอกสาร ปริมาณงาน การจัดโครงสร้างการศึกษาแบบกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่ผู้ปฏิบัติงานระดับต่างๆ ที่ทำกันในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้พิสูจน์แล้วว่าควรต้องตัวกว่า และมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ต้องมีการจัดระบบครู ผู้บริหาร ให้มีคุณภาพพอที่จะทำงานได้ดีและรับผิดชอบสูง



การจัดการศึกษาในสถานศึกษาควรดำเนินการได้ค่อนข้างเป็นอิสระ โดยหลายฝ่ายหลายรูปแบบทั้งโดยท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา (ซึ่งควรมีการปฏิรูปด้วย) มูลนิธิเอกชน คณะกรรมการและผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นอิสระแบบนิติบุคคล สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถปรับแก้หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลของตนเองได้โดยการยึดเป้าหมายและหลักสูตรกลางของชาติเป็นแกนกลาง ขณะเดียวกันในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ก็จัดระบบการประกันคุณภาพให้มีการถ่วงดุล และตรวจสอบซึ่งกันและกัน (โดยครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน สมาคม วิชาชีพสมาคมผู้บริหาร โภค ฯลฯ) และพัฒนาองค์กรอิสระภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ เช่นสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ครุสภา ที่ประชุมอธิการบดีสภาอาจารย์ สมาคมอาจารย์อุดมศึกษา สมาคมครูต่างๆ ฯลฯ มาช่วยถ่วงดุลตรวจสอบและช่วยพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ ให้มีคุณภาพและให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงเป็นธรรมเพิ่มขึ้น

การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารในแนวนอนแบบกระจายอำนาจความรับผิดชอบในแนวนอนนี้จะทำให้เกิดความเป็นอิสระ คล่องตัว แข่งขันกันในเชิงคุณภาพได้มากกว่าระบบบริหารแนวตั้งแบบรวมศูนย์ อาจใช้วิธีทยอยทำในจังหวัด อำเภอ ตำบล สถานศึกษา ที่มีความพร้อมก่อน เพราะในแต่ละพื้นที่จะต้องมีผู้บริหารและครู อาจารย์ ที่มีคุณภาพ ความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบสูงด้วย พื้นที่นั้นจึงจะสามารถบริหารองค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**ในที่ทำงาน** ทั้งในระบบราชการ ธุรกิจเอกชน หรือองค์กรแบบสังคมประชา (มูลนิธิ สมาคม องค์กรไม่หากำไรแบบต่างๆ) ควรส่งเสริม**การบริหารงานแบบใหม่ที่ทำให้พนักงานมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย** ส่งเสริมให้พนักงานจัดตั้งสหภาพแรงงานสมาคม สหกรณ์ออมทรัพย์ และให้พนักงานมีตัวแทนอยู่ในคณะกรรมการนโยบายและบริหารของบริษัทและองค์กรต่างๆ มีการประชุม เปิดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทำให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมทั้งจะคิด ริเริ่มเสนอแนะ และทำงานพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้าเพิ่มขึ้น เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

**ในชุมชน** ควรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และ**สหกรณ์ประเภทต่างๆ สมาคม อาชีพ สภาชุมชนขนาดเล็ก**ระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มบ้านที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมประชุม ถกปัญหาและลงมติได้ และเลือกคณะกรรมการโครงการต่างๆ ไปทำงานที่ได้รับสนับสนุนจากภาครัฐ (เช่น แบบสภาชุมชนระดับกลุ่มบ้านซึ่งเล็กกว่าหมู่บ้านหรือตำบลของประเทศเวเนซุเอลา)<sup>22</sup> จะทำให้ประชาชนเรียนรู้ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นในภาค

<sup>22</sup>วิทยากร เชียงกูล อุโก ชาวเชช ผู้เฝ้าการเมืองใหม่แห่งลาตินอเมริกา บ้านพระอาทิตย์ 2552.



## บทที่ 8

ปฏิบัติได้ดีขึ้น ในทางเศรษฐกิจควรสนับสนุนแนวทางการพัฒนาเพื่อส่วนรวม เช่น ป่าชุมชน โคนชุมชน วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ การทำเกษตรอินทรีย์เกษตรทางเลือก และการพัฒนาทางเลือกด้านต่างๆ

ในด้านการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น ควรปฏิรูปกระบวนการเลือกตั้งและการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร องค์กรปกครองท้องถิ่นระดับตำบลและจังหวัด เช่น จัดให้มีการประชุมใหญ่ที่เปิดให้คนทั้งชุมชนเข้ามาร่วมประชุมได้ทุก 3-6 เดือน เพื่อถกเถียงเรื่องโครงการพัฒนาและงบประมาณ ที่จะต้องมีการจัดทำและดำเนินงานอย่างโปร่งใส สำหรับโครงการก่อสร้าง จัดซื้อจัดจ้างต่างๆ ต้องประกาศอย่างเปิดเผย (เช่น ติดประกาศใส่แฟ้มไว้ ลงในเว็บไซต์) เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้

สนับสนุนให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่ม องค์กร ทำหน้าที่คอยติดตามตรวจสอบเรื่องการทุจริตฉ้อฉล และประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ การทำประชาพิจารณ์ และการลงประชามติในเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมสูง การเสนอปรับแก้ไขกฎหมายหรือออกกฎหมาย การทำเรื่องขอลดลดอนผู้บริหารทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่ถือว่าทุจริตฉ้อฉล ร่ำรวยผิดปกติ ทำงานขัดต่อกฎระเบียบและจริยธรรม โดยรัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องจัดสรรงบประมาณในการให้ความรู้และการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชนเหล่านี้

ประชาชนควรจัดกลุ่มศึกษาเรียนรู้และจัดตั้งองค์กรประชาชนรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มสมาคมอาชีพ สหภาพแรงงาน สหกรณ์ ผู้ผลิต ผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ เพื่อช่วยให้ประชาชนสร้างความเชื่อมั่นในพลังของตนเอง กลุ่มและชุมชนเชื่อมั่นในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค เลิกหวังพึ่งคนมีอำนาจแบบระบบอุปถัมภ์ ประชาชนที่รวมกลุ่มกันได้เข้มแข็งจะสามารถตรวจสอบผลักดันให้นักการเมือง นายทุน ข้าราชการ ต้องพัฒนาการทำงานแบบหาเสียงจากประชาชนในเชิงนโยบายหรือการเรียกร้องต้องการของประชาชนพลเมืองและผู้บริโภคเพิ่มขึ้น

### 4. บทบาทของคนมีการศึกษา ปัญญาชน คนชั้นกลาง ในการผลักดันการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปประเทศ

ปัจจุบันคนรวยและคนชั้นกลางของไทยซึ่งมีทั้งความรู้และฐานะทางเศรษฐกิจสังคม มีสัดส่วนที่มากพอสมควรและมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจการเมืองสูง เป็นกลุ่มที่ทางสังคมมีศักยภาพที่จะผลักดันการเปลี่ยนแปลงสังคมได้มาก โดยเฉพาะเมื่อประเทศเกิดปัญหาที่เห็นชัด เช่น มีนักการเมืองทุจริตฉ้อฉลและดำเนินนโยบายที่สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวม คนเหล่านี้จำนวนมากได้ออกมาคัดค้านอย่างแข็งขัน แต่พวกเขามักจะเลือกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าประเด็นเดียวที่เห็นได้ชัดๆ มักไม่ได้คิดและเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ว่าควรจะมีมือกันหาทางปฏิรูปเศรษฐกิจการเมืองสังคมของประเทศให้ได้อย่างไร



หากคนมีการศึกษาปัญญาชนชนชั้นกลางของไทยพัฒนาจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม หรือความรักชาติแบบสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เห็นประโยชน์ระยะยาวของการเสียดสละ ลดผลประโยชน์ ระยะสั้นส่วนตัว เช่น การยอมเสียดสละในอัตราก้าวหน้า การเคารพสิทธิ ผู้บริโภค ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เรียกร้องผลักดันการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการคลัง และงบประมาณ และการปฏิรูปทางเศรษฐกิจการเมืองอื่นๆ เพื่อกระจายทรัพย์สิน รายได้สถานะอำนาจต่อรองทางสังคมให้เป็นธรรมเพิ่มขึ้น จะเป็นพลังที่สำคัญในการช่วย พัฒนาประชาชนคนอื่นๆ ที่ยากจนกว่าการศึกษาน้อยกว่าให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูป ประเทศไทยให้เข้มแข็ง แข่งขันกันกับประเทศอื่นได้ดีขึ้น

## สรุป

การจะปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลนั้น ต้องวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง และปัญหาโครงสร้างการบริหาร แสวงหากล่องความรู้ หลักการแนวการปฏิรูปการศึกษา แบบที่ประเทศอื่นเคยทำ โดยต้องรู้จักประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคม วัฒนธรรมไทย ภาค ประชาชนต้องตื่นตัวผลักดัน ตรวจสอบให้เกิดการปฏิรูปได้จริง เพราะระบบเศรษฐกิจ การเมือง แบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ในกำมือคนส่วนน้อยที่เห็นแก่ตัวและไม่ค่อยฉลาดอย่าง ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือตัวปัญหาเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไขปัญหาหรือการปฏิรูป ทางสังคมในทุกเรื่อง

ในทางการเมือง เราควรปฏิรูประบบการเมืองและการเลือกตั้ง ที่ส่งเสริมให้ ประชาชนมีความรู้ทางเศรษฐกิจการเมือง มีการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชน มีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค มีอำนาจต่อรองและบทบาทในการตรวจสอบควบคุมผลักดัน นักการเมือง/เจ้าหน้าที่รัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ในทางเศรษฐกิจ ควรเปลี่ยนแปลงจากระบบทุนนิยมถึงผูกขาดที่เป็นบริวารให้เป็น ระบบเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างทุนนิยมที่มีการแข่งขันที่เป็นธรรม กับระบบที่ประชาชน เป็นเจ้าของร่วมกัน เช่น ระบบสหกรณ์ผู้ผลิตและผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชน ฯลฯ รวมทั้ง ระบบรัฐสวัสดิการ ชุมชนสวัสดิการที่เน้นการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิต ความเป็นธรรม และการพัฒนาระบบนิเวศให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน

ในทางสังคม ควรปฏิรูปการบริหารจัดการเรื่องศึกษา สื่อมวลชน กฎหมายและ การบังคับใช้การจัดองค์กรทางสังคม ให้มีคุณภาพ โดยเน้นการช่วยให้ประชาชนฉลาด แบบมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม

การปฏิรูปการศึกษา เป็นที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูปต่อเนื่องเราสามารถสร้างภาค ประชาชนที่ฉลาดเข้มแข็ง สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ประชาชนจึงรู้จัก การเรียกร้องผลักดันให้รัฐบาล/ชนชั้นนำต้องพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศให้เจริญ



## บทที่ 8

ก้าวหน้าไปในแนวทางที่มุ่งประสิทธิภาพเพื่อส่วนรวม สร้างสังคมที่เป็นธรรม อนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศ ประชาชนมีคุณภาพชีวิต ความสุข ความพอใจ

การจะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ได้ผล ต้องช่วยกันหาทางสร้างพลเมืองที่ฉลาดขึ้น มีความรับผิดชอบ มีผลิตภาพ (ความสามารถในการทำงานการผลิต) สูงขึ้น คนไทยต้องเปิดใจกว้าง มองปัญหาที่เป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมอย่างวิพากษ์วิจารณ์ ศึกษาเรียนรู้จากบทเรียนการปฏิรูปการศึกษาของประเทศอื่น โดยเฉพาะ**เรื่องการปฏิรูปครู และกระบวนการการเรียนการสอน การกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการรักการอ่าน การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง** เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชาการ วิชาชีพ ทักษะชีวิต และทักษะสังคมได้อย่างคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

ผู้มีการศึกษาต้องรู้จักนำความรู้ทั้งจากภูมิปัญญาดั้งเดิมและความรู้ใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 **ซึ่งเป็นโลกที่ต้องการแรงงานและพลเมืองที่มีความรู้ทักษะสมัยใหม่** (เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ การวางแผน การคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา การบริหารจัดการ การปรับตัวได้เก่ง ฯลฯ) **ที่สร้างงาน สร้างผลผลิต สร้างชีวิตความเป็นอยู่ดี ให้ตนเองและสังคมได้เพิ่มขึ้น**

การศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงการลงทุนหรือเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อเป้าหมายในการเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจ การศึกษา เป็น**ทั้งวิธีการและเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ขึ้น** ซึ่งหมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ฉลาดทั้งด้านปัญญา อารมณ์ และจิตสำนึกทางสังคม สามารถช่วยกันทำงานและกิจกรรมให้ประเทศพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน